

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

OMBUDSMAN

IZVEŠTAJ

NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE

u vezi sa posetom Pritvorskom centru u Mitrovici

Za: Gđu. Albulena Haxhiu, ministarka na dužnosti
Ministarstvo Pravde

G. Arben Vitia, ministar na dužnosti
Ministarstvo Zdravlja

Kopija: G. Ismail Dibrani, generalni direktor
Korektivna Služba Kosova

G. Habit Hajredini, direktor
Kancelarija za dobro upravljanje – Kancelarija Premijera

Priština, 6 avgust 2025.god.

Uvod

Na osnovu člana 17. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni mehanizam Ombudsmana za prevenciju torture (u daljem tekstu: NMP), 10. aprila 2025. godine, posetio je Pritvorski centar u Mitrovici (PCM), kako bi se informisao o opštoj situaciji u ovom centru. Dok je 22. maja 2025. godine poslao službeni e-mail direktoru PCM-a za dodatne informacije, a 23. maja 2025. godine primili smo e-mail od direktora PCM-a sa informacijama koje smo tražili.

Cilj posete

Cilj posete je bio procena poštovanja osnovnih prava zatvorenika, koja su zagarantovana Ustavom Republike Kosovo, zakonima koji se primenjuju u Republici Kosovo, kao i međunarodnim standardima za zaštitu prava osoba lišenih slobode; procena napretka nadležnih organa u implementaciji preporuka Ombudsmana, dostavljenih izveštajem sa preporukama, od 18.10.2021. godine; otvaranje kutija za žalbe; intervjuisanje pritvorenika/zatvorenika koji su pozvali telefonom u IO-u; kao i intervjuisanje slučajeva telesnih povreda, koje je prosledio Departmana za zdravlje u zatvorima (DZZ).

Sastav monitoring ekipe

1. Monitoring ekipa je bila u sastavu kao u nastavku:

- direktorica NMP-a;
- pravni savetnik za prevenciju torture;
- savetnica-psiholog;
- savetnica-socijalni radnik;
- pravna savetnica iz regionalne kancelarije u Mitrovici.

Saradnja vlasti sa NMP-om tokom posete

2. Tokom posete, saradnja službenika Korektivne Službe Kosova (u daljem tekstu: KSK) sa službenicima Departmana za zdravlje u zatvorima (u daljem tekstu: DZZ) bila je na korektnom nivou. Ekipa je imala pristup svim mestima koja je posetila, dobila je sve potrebne informacije za obavljanje svog zadatka i bilo joj je omogućeno da razgovara sa osuđenim osobama i pritvorenicima, bez prisustva službenika korektivne službe.

Fizičko zlostavljanje

3. Tokom posete KCM-u, NMP je intervjuisao značajan broj pritvorenika i zatvorenika i nije primio žalbe na fizičko zlostavljanje ili prekomernu upotrebu fizičke sile vršenu od strane korektivnih službenika. Uopšteno, komunikacija između s korektivnih službenika i zatvorenika bila je zadovoljavajuća.

Informacije o pravima zatvorenika

4. Na osnovu člana 31. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, prilikom prijema u korektivnu instituciju, osuđeno lice se pismeno obaveštava o pravima i obavezama koje ima tokom

izdržavanja kazne. Osuđeno lice, koje ne zna da čita i piše, obaveštava se usmeno.¹ Tokom posete, NMP je uočio da se oni koji su primljeni u KCM-u obaveštavaju o svojim pravima.

5. Član 23, stav 3, Administrativnog uputstva MP-br. 10/2023 za kućni red u korektivnim institucijama ističe da na zahtev osuđenog ili pritvorenog lica, njemu ili njoj se može pružiti prilika da se upozna sa relevantnim Krivičnim zakonikom Republike Kosovo, relevantnim Zakonikom pravde o maloletnicima i relevantnim Zakonikom o krivičnom postupku.²

Uslovi smeštaja

6. Zvanični kapacitet KCM-a je 68 osoba. Na dan posete bilo je smešteno 42 zatvorenika, od kojih je 13 pritvorenika i 29 osuđenika. Prema informacijama koje smo dobili od direktora KCM-a, 23. maja 2025. godine u centru je bilo smešteno 45 zatvorenika, od kojih je 11 pritvorenika i 34 osuđenika, različitih nacionalnosti, od kojih je 20 Albanaca, 11 Srba, 5 Bošnjaka, 5 Roma i 4 Turčina.
7. Tokom monitoringa u KCM-u, NMP je primio nekoliko žalbi zatvorenika u vezi sa uslovima smeštaja. U vezi sa ovim tvrdnjama monitoring ekipa je posetila sobe na drugom spratu u kojima borave zatvorenici, i monitoring ekipa je također primetila da, u pogledu prostora, neke ćelije nisu u skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS) niti sa standardima Evropskog komiteta za prevenciju torture (CPT). Također je uočeno da zatvorenicima nedostaju adekvatni ormarići za odlaganje njihovih ličnih stvari.
8. Član 35 ZIKS-a definiše: *“Prostorije u kojima osuđeni živi i radi moraju biti toliko prostrane da na svakog osuđenog dođe najmanje osam (8) kvadratnih metara prostora za samicu i četiri (4) kvadratnih metara za osuđenike u zajedničkim ćelijama, da su dovoljno osvetljene kako prirodnim, tako i veštačkim svetlom koje omogućava čitanje i rad, te da su zagrejane i provetrene.”*³
9. Dok u članu 19, Administrativnog Uputstva MP-br.10/2023 za Kućni red u Korektivnim institucijama ističe se: *“Osuđeno lice ima mali ormarić, odnosno poseban odeljak u ormarić u ili poseban deo nameštaja za stvari koje može da zadrži.”*⁴
10. Tokom posete KCM-u, posjećene su i sobe koje su zatvorene na preporuku CPT-a, jer ne ispunjavaju kriterijume.
11. Član 35. stav 1. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija⁵ izričito propisuje: *“Osuđeni ima pravo na smeštaj koji odgovara savremenim higijenskim uslovima i mesnim klimatskim prilikama.”*
12. NMP je obavešten da su sve prostorije u KCM-u okrečene i da je sistem vodosnabdevanja renoviran, a planirana je i popravka kanalizacijskog sistema.
13. Tokom posete, uočeno je da su i prostori za korektivne službenike po paviljonima također mali, nemaju ventilaciju niti prirodno svetlo, što ne ispunjava uslove za duži boravak.

¹ Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, član 31, stav 2.

² Administrativno Uputstvo MP-br.10/2023 za Kućni red u Korektivnim institucijama, član 23, stav 3.

³ Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, član 35, stav 2.

⁴ Administrativno Uputstvo MP-br.10/2023 za Kućni red u Korektivnim institucijama, član 23, stav 19.

⁵ Zakona br. 08/L-132 o izvršenju krivičnih sankcija, član 36, stav 1.

Osmatračka kula koja nadgleda šetališta nema adekvatne uslove za osoblje koje tamo boravi. Tokom leta postaje previše toplo, a tokom zime previše hladno.

Kuhinja u KCM-u

14. U kuhinji KCM-a, higijena je bila na odgovarajućem nivou. Kuhinja je bila opremljena svim elementima koji su bili funkcionalni za pripremu hrane. Primećeno je da su glavni kuhar, 2 kuhara i 3 zatvorenika angažovana na različitim zadacima u kuhinji bili angažovani na poslu.
15. Svi koji su radili u kuhinji, uključujući i zatvorenike, imali zdravstvene knjižice koje su bile na kraju isteka roka, ali su podenli zahteve da im se zdravstvene knjižice produže. Osoblje kuhinje bilo je opremljeno odgovarajućim uniformama i rukavicama. Hrana je bila sa rokom trajanja i dobro očuvana.

Hrana

16. Tokom posete KCM-u, NMP je primio nekoliko žalbi od nekoliko zatvorenika u vezi sa kvalitetom i količinom hrane koja im se servira. Zatvorenici su izjavili da im se, uprkos preporuci lekara za dijetalnu hranu, ona ne servira redovno.
17. Mandelina pravila – Standardna pravila UN-a za postupanje sa zatvorenicima⁶ navode: *“Uprava zatvora dužna je svakom zatvoreniku u uobičajenim vremenskim razmacima dati hranu koja je dovoljne nutritivne vrijednosti da održi njihovo zdravlje i snagu i koja je dobro pripremljena i poslužena. Voda za piće mora biti dostupna svakom zatvoreniku kad god mu je potrebna.”*
18. Član 38 ZIKS-a ⁷ definiše: *“1. Osuđeni ima pravo na ishranu podobnu da održi njegovo dobro zdravlje i snagu, na tri obroka dnevno, koja mora biti raznovrsna i hranljiva. Ishrana koja se daje osuđenom mora odgovarati njegovom uzrastu i zdravlju, prirodi posla, godišnjem dobu i klimatskim uslovima, a po mogućnosti, njegovim verskim i kulturološkim potrebama. 2. Osuđeni koji radi na težim poslovima, bolesnik, trudnica ili porodilja imaju pravo na ishranu koju im odredi lekar.”*

Zdravstvena zaštita

19. U članu 42. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija se ističe: *“Zdravstvena zaštita u kazneno-popravnoj ustanovi vrši se u skladu sa opštim pravilima zdravstvene zaštite, zdravstvenog osiguranja, medicinskih i farmaceutskih usluga, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.”*⁸
20. U KCM-u medicinske usluge pružaju se od strane jednog lekara, koji je penzionisan, ali mu je Departman za zdravstvo u zatvorima (DZZ) produžio ugovor na tri godine i pruža usluge svaki dan po dva sata i dežurni je 24 sata dnevno. Osim lekara, medicinske usluge pruža i 6 medicinskih tehničara sa redovnim radnim vremenom, a 5 njih radi u smenama,

⁶ Mandelina pravila, Pravilo 22.

⁷ Zakona br. 08/L-132 o izvršenju krivičnih sankcija, član 38, stavovi 1 i 2.

⁸ Zakona br. 08/L-132 o izvršenju krivičnih sankcija, član 42, stav 3.

a glavna medicinska sestra radi od 08:00 do 16:00, jedan psiholog sa redovnim ugovorom i punim radnim vremenom, jedan stomatolog i jedan ugovorni psihijatar, koji rade određenim danima i po potrebi.

21. Što se tiče infrastrukture, Zdravstvena jedinica ima prostoriju u kojoj se obavljaju medicinski pregledi, intervencije, psihološki i psihijatrijski tretmani, što često predstavlja poteškoće za medicinsko osoblje. Psiholog nema vlastitu prostoriju i koristi slobodne prostore poput prostorije za obuku ili bilo koji drugi prostor. Psiholog održava individualne tretmane, a grupni tretmani se ne održavaju zbog nedostatka prostora. Prostor Zdravstvene jedinice nisu adekvatni za pružanje medicinskih i psiholoških usluga i ugrožavaju poverljivost.

Ostale medicinske usluge pružaju najbliži centar porodične medicine i Regionalna bolnica u Mitrovici. Osim toga, Zdravstvena jedinica poseduje sve relevantne medicinske protokole. Iz analizirane dokumentacije, NMP je primetio da su u 2025. godini zabeležena 2 slučaja samopovređivanja, 2 slučaja telesne povrede, nijedan pokušaj samoubistva, nijedan smrtni slučaj, 2 slučaja štrajka glađu, 1 slučaj sa merom samice, i nijedna prijava o seksualnom zlostavljanju.

Na osnovu statistike, 13 slučajeva je poslato na medicinske usluge van zatvora, uglavnom slučajevi sa kardiovaskularnim problemima, dok 15 slučajeva koristi psihijatrijsku terapiju i to su slučajevi koji se mogu lečiti.

Što se tiče snabdevanja lekovima, nismo dobili nikakve žalbe od zatvorenika na nedostatak lekova, snabdevanje lekovima je bilo dovoljno.

Tokom posete, NMP je primio mnogo žalbi zatvorenika albanske nacionalnosti da je komunikacija sa medicinskim osobljem veoma otežana, jer ne govore albanski jezik. Zahtev albanskih zatvorenika (koji imaju više od 25-26 godina) je da se angažuju albanski lekari i medicinske sestre, kako bi komunikacija bila lakša.

Režim

22. Zatvorenici u KCM-u mogu da idu u šetnju - provetrivanje dva puta dnevno, u trajanju od 1 sata. U okviru KCM-a radi pet radionica: metaloobrada, stolarija, krojačka, kuvarska i pekarska, gde je angažovano 5 zatvorenika, dok je 19 zatvorenika angažovano na čišćenju, kuhinjskim poslovima itd. Zatvorenici takođe mogu da koriste biblioteku i šetalište gde su postavljene sprave za vežbanje.
23. Tokom posete KCM-u, ekipa NMP-a je primila brojne žalbe od zatvorenika, u vezi sa činjenicom da su šetališta veoma mala, da se na njima ne obavljaju nikakve aktivnosti tokom dana i da većinu vremena provode zaključani u ćelijama, čak i sa katancem.
24. Prema informacijama direktora KCM-a, zatvorenicima se takođe pružaju obuka i programi, kao što su: upravljanje besom, razgovori o promenama, obuka za kuvanje, stolarstvo, zavarivanje i na kraju im se obezbeđuju sertifikati. Aktivnosti koje zatvorenici obavljaju su: fitnes, fudbal, košarka, odbojka i šah
25. U vezi sa lošim režimom u KCM-u, Nacionalni Mehanizam Ombudsman za prevenciju torture je takođe u prošlosti izrazio zabrinutost i preporučio da se ulože naponi da se

poveća angažovanje zatvorenika u radu i raznim aktivnostima, u meri u kojoj je to moguće.⁹

Kontakt sa spoljnim svetom

26. Porodične posete, telefonski pozivi i vikendi za osuđeničke koji ispunjavaju kriterijume dostupni su osuđenima i pritvorenicima u KCM.
27. Član 61 ZIKS-a¹⁰ definiše: “*Osuđeni ima pravo, najmanje jednom mesečno u trajanju od najmanje jednog (1) časa, na posetu bračnog druga, deteta, usvojenika, usvojitelja i ostalih srodnika u pravoj liniji ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena.*”
28. Osuđena lica takođe uživaju pravo na telefonske pozive. Što se tiče prava na telefonske pozive, član 59. ZIKS-a¹¹ propisuje: “*Osuđeni ima pravo na telefonski razgovor i na komunikaciju drugim vidovima elektronske komunikacije.*”
29. Što se tiče prava na telefonske pozive, primljene su žalbe zatvorenika albanske nacionalnosti da im nije dozvoljeno da telefoniraju duže od 10 minuta.
30. Pritvoreno i osuđeno lice može da kontaktira svog advokata bez ograničenja i bez nadzora nad sadržajem prepiske. Isto tako i osuđena lica mogu da kontaktiraju i Nacionalni mehanizam Ombudsmana za prevenciju torture (NMPT) putem telefona ili putem kutija koje se nalaze u paviljonima.
31. Član 40 Administrativnog uputstva za Kućni red u Korektivnim Institucijama¹² propisuje: “*Prepiska sa Kancelarijom ombudsmana je poverljiva što znači da ne treba da se proverava na bilo koji način.*”
32. Dalje, ovo uputstvo propisuje da Ombudsman ima pravo na prepisku sa pritvorenim ili osuđenim licem u bilo koje vreme bez prethodnog obaveštenja.
33. Prema informacijama koje smo dobili putem imejla od direktora KCM-a, strani državljani smešteni u KCM-u su koristili aplikaciju SKYPE, ali od 11. maja 2025. godine aplikacija SKYPE nije funkcionalna.

Postupci za žalbe

34. Osuđeno lice se obaveštava o pravima i obavezama zatvorenika i o postupcima za podnošenje žalbi i zahteva. Lica smeštena u zatvorima i pritvorskim centrima treba da imaju mogućnost da podnesu žalbe u tim centrima i treba da im se omogući pristup nadležnom organu na poverljiv način.
35. Član 90. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisuje: “*Osuđeni ima pravo da podnese pritužbu direktoru kazneno-popravne ustanove zbog povrede njegovih prava ili drugih nepravilnosti učinjenih prema njemu u kazneno-popravnoj ustanovi.*”¹³

⁹ Izveštaj Nacionalnog Mehanizma za prevenciju torture o poseti Pritvornog Centra u Mitrovici, objavljen 18.10.2021.god. Vidi na linku: <https://oik-rks.org/2021/10/18/raport-i-mkpt-se-per-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-mitrovice/>

¹⁰ Zakona br. 08/L-132 o izvršenju krivičnih sankcija, član 61, stav 1.

¹¹ Zakona br. 08/L-132 o izvršenju krivičnih sankcija, član 59, stav 1.

¹² Administrativno Uputstvo MP-br.10/2023 za Kućni red u Korektivnim institucijama, član 40, stav 1.

36. Zatvorenicima u KCM-u su na raspolaganju kutije za žalbe Korektivne Službe Kosova, od strane DZZ-a i Institucije Ombudsmana. Kutije za žalbe koje je postavila Institucija Ombudsmana mogu otvoriti samo zaposleni u ovoj instituciji, što podnosiocima žalbi obezbeđuje poverljivost prilikom podnošenja žalbi

Konstatacije NMP-a Ombudsmana

37. Nacionalni mehanizam Ombudsmana za prevenciju torture (NMP), na osnovu nalaza sa posete, zaključuje da ćelije u ovom centru, po pitanju prostora, ne ispunjavaju uslove Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS) niti standarde Evropskog komiteta za sprečavanje torture. Takođe, zatvorenicima u ćelijama nedostaju ormarići za odlaganje ličnih stvari.
38. Prostorije za korektivne službenike u paviljonima su veoma male, nemaju ventilaciju niti prirodno osvetljenje. Isto tako, službenici u Osmatračkoj kuli koji nadgledaju šetališta nemaju odgovarajuće uslove, jer je leti veoma vruće, a zimi veoma hladno.
39. Zatvorenicima se ne obezbeđuje dijetalna hrana kako preporučuju lekari, a količina i kvalitet nisu dovoljni.
40. Prostor za pružanje medicinskih usluga nije pogodan jer se u istom prostoru pružaju usluge za stomatologa, lekara, psihijatra, a ponekad čak i psihologa.
41. Nedostatak posebnog prostora za pružanje medicinskih usluga ugrožava poverljivost.
42. Nedostatak prevodioca za albanski jezik predstavlja poteškoće za medicinsko osoblje i albanske zatvorenike. Ovo je posebno primetno tokom lekarskih pregleda, gde prevod obično obezbeđuju sami službenici korektivnog osoblja, što ne garantuje poverljivost.
43. Zatvorenicima se ne pružaju mnogo aktivnosti i većinu vremena provode zaključani u svojim sobama, sa i ta zaključanim.
44. Zatvorenicima albanske nacionalnosti nije dozvoljeno da obavljaju telefonske razgovore duže od 10 minuta.
45. Zatvorenici koji su strani državljani ne mogu da koriste aplikaciju SKYPE, jer nije funkcionalna.

Ombudsman, na osnovu gore navedenog, u skladu sa članom 135, stav 3, Ustava Republike Kosovo i članom 17, stav 7, Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu,

PREPORUČUJE

Ministarstvu Pravde:

- Da poboljša uslove života zatvorenika smeštenih u ovom centru, u pogledu prostora i smeštajnih uslova (obezbeđivanje ormarića), u skladu sa standardima ZIKS-a i CPT-a.

¹³ Član 90, stav 5, Zakona o izvršenju krivičnih sankcija.

- Da se stvore adekvatni uslovi rada za korektivno osoblje KCM-a.
- Da se zatvorenicima obezbedi kvalitetna hrana i u dovoljnoj količini, kao i dijetalna hrana prema preporuci lekara.
- Da se obezbedi dovoljan prostor za pružanje medicinskih usluga od strane psihijata, stomatologa i psihologa, jer svi koriste isti prostor.
- Da se poveća broj aktivnosti van ćelija za rehabilitaciju i resocijalizaciju zatvorenika, u skladu sa ZIKS-om i Zakonikom o krivičnom postupku, u meri u kojoj je to moguće.
- Ombudsman ponavlja preporuku da trajanje telefonskih poziva bude u skladu sa važećim zakonskim propisima.
- Da se uloži napor da se SKYPE učini funkcionalnim, kako bi se stranim državljanima koji izdržavaju kazne omogućila komunikacija sa porodicama, kada nisu u mogućnosti da obavljaju telefonske pozive ili posete.

Ministarstvu Zdravlja:

- Albanskim zatvorenicima u KCM-u treba pružiti medicinske i psihološke usluge na jeziku koji oni razumeju.
- Da se obezbedi poverljivost medicinskih usluga za zatvorenike smeštene u ovom centru, garantujući da se usluge koje pružaju lekar, psiholog i stomatolog obavljaju u odvojenim prostorijama i bez prisustva korektivnih službenika.

U saglasnosti sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom” i članom 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu (“Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja”), ljubazno Vas molim da nas obavestite o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja.

S poštovanjem,

Naim Qelaj

Ombudsman